

Zagrebačke biskupije, s jasnim programom crkvene obnove i učinkovitom ponudom sredstava te obnove.

Daniel Patafta

Oskar Springer, Daniel Springer: OTROVANI MODROZELENI PLANET, Meridijani, Samobor - Zagreb 2008., 296 str.

Otrovani modrozeleni planet je, dakako, Zemlja, a ova velebna knjiga svojevrsna je oda valjanom poznavanju bioekologije. Zapravo, riječ je o pravom i vrlo uporabljivom priručniku iz ekologije, ekotoksikologije i zaštite prirode i okoliša. Nije namijenjena samo biologima i stručnjacima susjednih znanosti i struka, nego i običnom čitatelju, pogotovo onom koji svakodnevno strahuje za ekološku budućnost svoje djece. Autori jesu biolozi, ali priručnik je gotovo univerzalan. Ovom tematikom se prof. dr. sc. Oskar Springer s Prirodoslovno-matematičkog fakulteta bavi već desetljećima, a toliko je i kao glavni urednik vodio znameniti hrvatski časopis Priroda. U pisanju ove knjige pomogao mu je i sin Daniel Springer, a važnu ulogu u osmišljavanju djela odigrala je i grafička ekipa Izdavačke kuće Meridijani.

Već na početku knjige autori navode citat iz knjige W. Eichlera »Ecotoxicology« (1977.): »Napisati knjigu iz toksikologije prije pedeset godina tražilo je od autora velik napor. Danas je takvu knjigu gotovo nemoguće napisati!« Ipak, autori su dokazali da se može! Oni su knjigu toliko znalački koncipirali da može poslužiti svim ekolozima i ljubiteljima prirode, a to znači svim ljudima dobre volje kojima je stalo da taj otrovani modrozeleni planet opstane još koje stoljeće. Dakako, i ljudi na njemu.

U predgovoru su autori saželi osnovne značajke sadržaja knjige: »U ovom su priručniku prvi put objedinjena različita područja vezana uz sveprisutni pojam »ekologija«. Da bi se čitatelj uputio u to multidisciplinarno područje, u šest zasebnih poglavlja (i većem broju pregledanih potpoglavlja) opisani su i svrstani temelji iz ekologije, ekotoksikologije, djelovanja otrova iz okoliša na ljudsko zdravlje, važnosti zaštite prirode i okoliša u svijetu, zaštite prirode i okoliša u Hrvatskoj te zbrinjavanja i gospodarenja otpadom«.

Najjednostavnija definicija ekologije proizlazi iz njezine osnovne zadaće - ona proučava odnose između organizama i okoline u kojoj žive. Ali, u stvarnosti nije sve tako jednostavno, pa se ekologija do danas razvila u vrlo značajnu znanstvenu disciplinu koja na kompleksan način, uz primjenu znanja iz velikog broja znanosti, proučava suvremene procese mijenjanja prirodne osnovice, a da se istodobno realizira održivi razvoj. Neke od tih pitanja možete naći u uvodu ove knjige, uz razradu četiri osnovna pojma - ekologija, čovjek, priroda i okoliš.

Slijedi poglavlje pod naslovom »Okoliš« u kojem se na početku daje najprihvatljivija definicija ove znanosti, kao i njezina podjela na poddiscipline. U dijelu o biosferi razrađuju se značajke litosfere, pedosfere, agrosfere, hidrosfere i atmosfere. U ekologiji su važni ekološki čimbenici koji mogu biti abiotski, biotski, ograničavajući i slično. Za održivi razvoj posebno su važni organizacija i raznolikost ekosustava (biotip, biocenoze, ekosustav, biom, biogeografsko područje), koji imaju različite karakteristike u ekosustavima morskih voda (ne

smije se zaboraviti da dvije trećine Zemlje obuhvaćaju mora), zatim ekosustavi kopnenih voda i konačno ekosustavi kopna. Autori razrađuju najvažnije biokemijske cikluse u prirodi, poput kolanja voda, ugljika, kisika, dušika, fosfora, sumpora itd. Na kraju poglavlja razrađuju se međuodnosi energije i bioproizvodnje ekosustava te hranidbeni odnosi i ciklusi.

Najopsežnije je poglavlje pod naslovom »Ekotoksikologija«, što se prvenstveno odnosi na oblike i opasnosti zagađivanja okoliša. Razrađene su vrste onečišćenja, ali je istaknuta i multidisciplinarnost ekotoksikologije. Najvažnija potpoglavljia ove važne značajke ekologije su: onečišćenje prirode i okoliša, onečišćenje voda, zraka, tala, kruženje otrovnih tvari u biosferi, detoksikacija otrova u biosferi, otrovi i otrovnost, plinovi - onečišćavanje atmosfere, metali, nemetali i polumetali, pesticidi, najčešće korištene skupine pesticida, ostale skupine pesticida prema namjeni, ostale vrste otrova te čovjek kao neposredni zagađivač okoliša.

Poglavljie »Ljudsko zdravlje i otrovi u okolišu« razrađuje bitne značajke posljedica zagađivanja okoliša i narušavanja prirodne ravnoteže. Tako doznajemo najvažnije karakteristike o putovima unosa otrova u ljudsko tijelo, o mjestu djelovanja otrova, o fiziološkoj klasifikaciji otrova i toksikokinetika, o patofiziološkim učincima otrovanja, o detoksikaciji otrovanja te, konačno, o ekološkim katastrofama i ekocidu, koji sve više pogađaju mnoge dijelove Zemlje.

Nakon razrade nabrojanih ekobioloških značajki, uz multidisciplinarni pristup, na kraju slijede dva očekivana i važna poglavlja - »Zaštita prirode i okoliša« te »Zaštita prirode i okoliša u Hrvatskoj«. Autori na zornim primjerima kroz cijelu knjigu upozoravaju na oblike i načine sve većeg zagađivanja, stoga je jasno da zaštita prirode i okoliša postaje sve više nasušna potreba i ima sve veći prioritet. Zapravo, problem ekološke zaštite postaje osnovno pitanje razvoja čovječanstva, pa čak i samog njegova opstanka.

Stoga su u spomenutim poglavljima razrađene povijest organizacije zaštite okoliša (sa svim najvažnijim svjetskim dogovorima, deklaracijama i njihovim porukama), strategije održivog razvoja, a posebno su navedene najvažnije ugrožene vrste životinja u svijetu. Što se tiče zaštite okoliša u Hrvatskoj, važna je u osnovi pravna regulativa koja mora inauguirati europske i svjetske standarde. Ti standardi moraju se striktno primjenjivati u praksi i mijenjati način života u odnosu prema okolišu. Opisana je važnost zaštite i čuvanja vrijednosti hrvatskih prirodnih posebnosti, osobito onih u nacionalnim parkovima, parkovima prirode, rezervatima i sličnim zaštićenim područjima. Prikazana su i specifična prirodna i krajobrazna obilježja Hrvatske te razrađena osnovna načela zaštite okoliša, posebno biološke i krajobrazne raznolikosti naše zemlje. S obzirom na razinu zagađenosti, Hrvatska još ima dobrih izgleda da postane jedna od ekološki najmanje ugroženih europskih država. No, to zahtijeva rad, disciplinu i stalno podizanje razine ekološke kulture stanovništva.

Valja na kraju posebno istaknuti da je ova knjiga iznimno dobro i uspješno grafički opremljena. Uvršteno je više od pet stotina ilustracija koje funkcionalno podupiru osnovni tekst i čine knjigu preglednijom, čitljivijom i uvjerljivijom. Bez obzira na to što se građa ponajviše odnosi na bioekologiju, autori su multidisciplinarnim pristupom uspjeli ovim radom značajno unaprijediti ekologiju u cjelini. Podarili su priručnik koji je nužan prvenstveno mladima, ali i iskusni ekolozi u njemu mogu naći korisne informacije i podsjetnik.

Dragutin Feletar

Ekonomska i ekohistorija
Economic- and Ecohistory

Časopis za gospodarsku povijest i povijest okoliša

Journal for Economic and Environmental History

Volumen IV. / Broj 4
Zagreb - Samobor 2008.
ISSN 1845-5867
UDK 33 + 9 + 504.3

Nakladnici / Publishers:

Društvo za hrvatsku ekonomsku povijest i ekohistoriju
Society for Croatian Economic and Environmental History
Ivana Lučića 3, HR - 10000 Zagreb

Izdavačka kuća Meridijani
p.p. 132, 10430 Samobor
tel.: 01/33-62-367, faks: 01/33-60-321
e-mail: meridijani@meridijani.com
www.meridijani.com

Sunakladnici / Co-publishers:

Sekcija za gospodarsku povijest Hrvatskog nacionalnog odbora za povijesne znanosti Zagreb
(moderator: Hrvoje Petrić)

Međunarodni istraživački projekti: »Triplex Confinium - Hrvatska višegraničja u euromediterranskom kontekstu« (voditelj prof. dr. sc. Drago Roksandić) i Triplex Confinium - »Hrvatska riječna višegraničja« (voditeljica: doc. dr. Nataša Štefanec) Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu (voditelj: prof. dr. sc. Drago Roksandić)

Urednici / Editors-in-chief:

Mira Kolar-Dimitrijević, Hrvoje Petrić

Uredništvo / Editorial Staff:

Dragutin Feletar, Željko Holjevac, Mira Kolar-Dimitrijević, Dubravka Mlinarić, Nenad Moačanin, Hrvoje Petrić, Drago Roksandić, Mirela Slukan Altić, Nataša Štefanec, Ivica Šute

Međunarodno uredničko vijeće / International Editorial Board:

Drago Roksandić - predsjednik (Zagreb, Hrvatska), Daniel Barić (Le Havre-Pariz, Francuska), Slaven Bertoša (Pula, Hrvatska), Zrinka Blažević (Zagreb, Hrvatska), Tatjana Buklijaš (Cambridge, UK), Boris Golec (Ljubljana, Slovenija), Hrvoje Gračanin (Zagreb, Hrvatska), Andrej Hozjan (Maribor, Slovenija), Halil İnalçik (Ankara, Turska), Egidio Ivetić (Padova, Italija), Aleksandar Jakir (Split, Hrvatska), Silvije Jerčinović (Križevci, Hrvatska), Karl Kaser (Graz, Austrija), Isao Koshimura (Tokio, Japan), Marino Manin (Zagreb, Hrvatska), Christof Mauch (München, Njemačka), Kristina Milković (Zagreb, Hrvatska), Ivan Mirnik (Zagreb, Hrvatska), Mirjana Morosini Dominick (Washington D.C., SAD), Géza Pálffy (Budimpešta, Mađarska), Daniel Patafta (Zagreb, Hrvatska), Lajos Rácz (Szeged, Mađarska), Gordan Ravančić (Zagreb, Hrvatska), Marko Šarić (Zagreb, Hrvatska), Nataša Štefanec (Zagreb, Hrvatska), Mladen Tomorad (Zagreb, Hrvatska), Jaroslav Vencalek (Ostrava, Češka), Milan Vrbanus (Slavonski Brod, Hrvatska), Zlata Živaković Kerže (Osijek, Hrvatska)

Grafički urednik / Graphic design:

Alojz Zaborac

Prijelom / Layout:

Meridijani, Hrvoje Herceg

Lektura / Language editing:

Aleksandra Slama

Za nakladnike / Journal directors:

Petra Somek, Hrvoje Petrić

ISSN:

1845-5867

Tisak / Print by:

Bogadigrafika, Koprivnica 2008.

Adresa uredništva / Mailing address:

Hrvoje Petrić (urednik)
Zavod za hrvatsku povijest, Filozofski fakultet
Ivana Lučića 3, HR-10000 Zagreb
e-mail: h.petric@inet.hr

Tiskano uz potporu Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa RH, Hrvatske gospodarske komore i Koprivničko-križevačke županije
